

Kortelė:

938043_RegNr_I-2777-257/2014

<http://www.infolex.lt/tp/938043>

Administracinė byla Nr. I-2777-257/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-02241-2014-2

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2.; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. lapkričio 3 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėja Laisvutė Kartanaitė,

sekretoriaujant Rimai Sakalauskaitei,

dalyvaujant pareiškėjui J. J. (J. J.),

dalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovei E. Š.,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo J. J. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas J. J. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 24 000 Lt neturtinę žalą.

Pareiškėjas J. J. posėdžio metu paaiškino, kad skundą palaiko. Nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikomas nežmoniškomis sąlygomis, nes kameros buvo perpildytos, neatitiko plotai, buvo sutrikdyta sveikata, niekas nesuteikė tinkamų paslaugų, dėl to jam atsirado neturtinė žala. Esant kameroje 8 žmonėms kyla įvairios intrigos, nervinė įtampa, nes vieni vaikšto, kiti guli lovose ar sėdi prie stalo. Taip pat laikymo sąlygos atsiliepė jo sveikatai, nes yra sergantis, tačiau Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam gydymas neskiriamas. Turi vartoti vitaminus dėl ligų, kuriomis serga, tačiau vitaminų negauna, o žmonių, kurie yra laisvėje ir galėtų jam padėti, neturi, artimieji jo šalinasi vien dėl to, kad jis atlieka bausmę. Nurodo, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje dalijama

dantų pasta, kurios galiojimo laikas pasibaigęs 2012-2013 m. Jis pats yra nerūkantis, o kali kartu su rūkančiais. Byloje yra pateiktas jo prašymas, kuriame nurodė, kad yra rūkantis ir sutinka būti su rūkančiais, nes jei nurodytų priešingai, patektų į tokią kamerą, kuri neatitiktų jo „kastos“. Šiaulių tardymo izoliatoriuje kreipėsi į medikus, psichiatrą, prašydamas skirti vaistus nuo miego sutrikimų, tačiau tokie vaistai jam neskiriami. Tada kreipėsi į Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorių, prašydamas atleisti iš pareigų psichiatrę, nes ji visiškai nieko nedirba ir į darbą ateina kada nori. Taip pat Šiaulių tardymo izoliatoriuje dirba gydytojas A. B., kuriam 82 metai ir kreipiantis į jį dėl vaistų skyrimo, visuomet jis duoda analgino pusę tabletės tiek nuo galvos, tiek nuo pilvo skausmo. Jis serga ŽIV nuo 2011 metų, tačiau nei vaistų, nei vitaminų negauna. Asmens sveikatos istorijos 2014 m. sausio 20 d. gydytojų pirminėje apžiūroje teisingai nurodė, kad vartojo amfetaminą, nes buvo laisvėje. Anksčiau rūkė, bet patekęs į tardymo izoliatorių neberūko. Visus skundus, kuriuos buvo pateikęs tardymo izoliatoriaus direktoriui, turėjo atsiimti, nes atėję pareigūnai pasako, kad jis eis į kitą kamerą, kurioje jis negali būti. Badavo dėl tyrėjos, dėl prokurorų, kad duoda sankcijas, dėl ligos, kad nėra skiriami vaistai. Yra buvęs Laisvės vietų atėmimo ligoninėje, o lapkričio mėnesį vėl vyks į ligoninę. Penkis kartus buvo drausmės izoliatoriuje po 5–7 paras, atlikdamas drausmines nuobaudas. Šiaulių visuomenės sveikatos centras jam yra pateikęs pažymą, kad šios kameros neatitinka higienos normų reikalavimų, nes byra lubos visą parą, taip pat nėra tualetų sienelės. Laisvėje pabuvo tik 2 kartus po pusantro mėnesio, yra dirbęs kelis mėnesius UAB „Normedas“. Jo skunde nurodyta 25 000 litų suma neturtinei žalai atlyginti, o dabar, teismo posėdžio metu prašo priteisti 24 000 litų sumą. Sumą sumažina, nes žino, kad tiek nebus priteista. Įvardintą neturtinę žalą grindžia tuo, kad kameros buvo perpildytos, buvo pažeistas vienam asmeniui nustatytas minimalaus ploto reikalavimas, buvo sutrikdyta sveikata, niekas nesuteikė tinkamų medicininių paslaugų.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovė E. Š. su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo atmesti jį kaip nepagrįstą. Palaiko pateiktame atsiliepime išdėstytus argumentus ir nurodė, kad pareiškėjas tik teismo posėdžio metu pradėjo reikšti pretenzijas dėl dantų pastos. Pareiškėjas skunde nekalba apie būtinąsias higienos priemones, kurias išduoda Šiaulių tardymo izoliatorius, todėl pateikti įrodymų, kad buvo išduota tinkamos kokybės dantų pasta, negali. Atsiliepime nurodė, nuo kiek iki kiek buvo tekęs plotas pareiškėjui. Pažymi, kad asmenų skaičius kameroje nėra pastovus ir maksimalus 8 asmenų skaičius kameroje tekdavo tik kartais. Pažymyje nurodo, kad 8, 20 kameroje būta ir 4, 5, 6 asmenų, 52 kameroje buvę tik 4 asmenys. 69 kameroje – 1 ar 2 asmenys. Atsakovas pažymi, kad veikia pagal teisės aktus ir negali nepriimti atvykstančių į Šiaulių tardymo izoliatorių piliečių. Šiaulių tardymo izoliatorius turi ir nerūkantiųjų kameras ir negali atsakyti už tai, kad asmuo sąmoningai nuslepia, kad yra nerūkantis, arba šia informacija manipuliuoja ar teikia melagingą informaciją apie žalingus įpročius. Tiek prašyme, tiek medicininuose dokumentuose paliudijama, kad asmuo turi žalingą įprotį – rūkymą. Sveikatos istorija paneigia pareiškėjo teiginius, kad jis negavo medicininės priežiūros paslaugų. Pareiškėjo sveikatos istorijoje nėra nurodyta, kad jam privalomai turi būti skiriami vitaminai. Pabrėžia, kad vitaminai nėra išrašomi pagal receptus, jie nėra receptiniai vaistai, todėl vadovaujantis Kalėjų departamento direktoriaus įsakymu dėl vaistinių preparatų ir medicinos prekių įsigijimo bei laikymo ir įtraukimo į apskaitą laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo 1 sk. 2 p. yra nurodyta, kad aprašas netaikomas maisto papildams ir maistinėms medžiagoms, kurie į rinką tiekiami kaip maisto produktai. Pažymi, kad vitaminai priskiriami maisto papildams, todėl jų įsigyti pareiškėjas gali ir galėjo nuteistųjų parduotuvėje, kaip maisto produktus ir pareiškėjas esant poreikiui galėjo taip padaryti. Todėl, kad pareiškėjui nebuvo paskirti vitaminai, Šiaulių tardymo izoliatorius negali būti atsakingas, nes ligoninės epikrizėje nebuvo nurodyta, kad pareiškėjui vitaminai yra reikalingi ir būtini. Pareiškėjo argumentas, kad tardymo izoliatoriuje dirba vyresnio amžiaus gydytojai, pabrėžia, kad visi gydytojai, dirbantys Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi galiojančias licencijas ir jokie teisės aktai nenurodo, iki kokio amžiaus gydytojai turi dirbti ir kada negali dirbti. Atvykstantys į Šiaulių tardymo izoliatorių asmenys yra supažindinami su teisėmis ir pareigomis ir yra išdalijamas lankstinukas, kuriame nurodoma dienotvarkė, kurioje pažymėta, jog keliamasi 6 val. ryto, o rytinis patikrinimas – nuo 7.30 iki 8.00 val., kurio metu apklausama, ar asmenys nori pasivaikščioti. Pareiškėjo argumentai, kad tokiu laiku asmenys dar miega ir dauguma atsisako, negali būti kaip pagrindas traktuoti, jog pareigūnai

veikia ne pagal teisės aktus. Pabrėžia, kad pareiškėjas nepateikė objektyvių įrodymų, nedetalizavo aplinkybių, dėl kurių patyrė tariamą neturtinę žalą, skundą grindžia abstrakčiais teiginiais, nenurodo, kaip jis apskaičiuoja žalos dydį, todėl, atsakovo nuomone, pareiškėjas kreipėsi į teismą galimai siekdamas turtinės naudos, tačiau nenurodo, kokius išgyvenimus, nepatogumus ar papildomą diskomfortą jis patyrė. Kiekvienas pilietis, patekęs į Šiaulių tardymo izoliatorių, patiria nepatogumą, nes jis yra sulaikytas ir psichologiškai sunku, tačiau tai nėra Šiaulių tardymo izoliatoriaus kaltė, dėl kurios asmuo patiria neturtinę žalą.

Atsiliepime atsakovas (98–105 b. l.) nurodė, kad su pareiškėjo J. J. skundu nesutinka, prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą.

Lietuvos higienos norma HN 76:1999, nustačiusi, kad kamerų tipo patalpoje ploto vienam žmogui norma – ne mažiau kaip 5 kv. m (6.15 p.), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 (įsigaliojo nuo 2010 m. balandžio 11 d.) buvo pripažinta netekusi galios. Minėtu įsakymu buvo patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, kuri nustato tik laisvės atėmimo vietų įrengimo reikalavimus. Lietuvos higienos normai HN 76:1999 netekus galios ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriuje norma buvo nustatyta Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ (įsigaliojo nuo 2010 m. gegužės 14 d.). Įsakymo Nr. V-124 1.3 punktas nustatė, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m². Pažymi, kad teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, todėl galima preziumuoti, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkanti kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-09-22 pažymos Nr. 69/06-24157 „Dėl J. J.“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2014-01-17 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-09-09. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas: kameroje Nr. 8 nuo 2014-01-17 iki 2014-01-17 su 3–4 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 5,57 iki 4,18 m², nuo 2014-07-22 iki 2014-07-23 su 3–5 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 5,57 iki 3,34 m², nuo 2014-07-30 iki 2014-07-31 su 3–4 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 5,57 iki 4,18 m², nuo 2014-08-07 iki 2014-08-12 su 3–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 5,57 iki 2,79 m², kameroje Nr. 86 nuo 2014-01-17 iki 2014-02-03 su 4–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 4,45 iki 2,54 m², kameroje Nr. 31 nuo 2014-02-03 iki 2014-02-07 su 6–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,54 iki 2,66 m², kameroje Nr. 52 nuo 2014-02-07 iki 2014-03-03 su 3–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 6,17 iki 2,31 m², nuo 2014-08-12 iki 2014-08-13 su 5–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,7 iki 3,08 m², nuo 2014-08-14 iki 2014-08-14 su 3–5 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 6,17 iki 3,7 m², nuo 2014-08-18 iki 2014-08-19 su 3–4 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 6,17 iki 4,63 m², nuo 2014-08-20 iki 2014-08-28 su 3–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 6,17 iki 3,08 m², nuo 2014-08-28 iki 2014-09-09 su 4–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 4,63 iki 3,08 m², kameroje Nr. 53 nuo 2014-03-03 iki 2014-03-07 su 5–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,75 iki 2,34 m², kameroje Nr. 50 nuo 2014-03-07 iki 2014-03-10 su 5–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,73 iki 3,11 m², kameroje Nr. 95 nuo 2014-03-10 iki 2014-03-10 su 3–9 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 5,84 iki 1,95 m², kameroje Nr. 20 nuo 2014-03-10 iki 2014-03-18 su 4–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 4,67 iki 2,34 m², nuo 2014-03-19 iki 2014-03-20 su 4–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 4,67 iki 2,67 m², nuo 2014-03-20 iki 2014-03-31 su 6–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,12 iki 2,34 m², nuo 2014-03-31 iki 2014-04-08 su 5–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 2,67 m², nuo 2014-04-08 iki 2014-04-29 su 5–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 2,34 m², nuo 2014-04-29 iki 2014-05-30 su 5–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 2,34 m², nuo 2014-05-30 iki 2014-06-06 su 5–7

asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 2,67 m², nuo 2014-06-19 iki 2014-06-26 su 6–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,12 iki 2,67 m², nuo 2014-06-27 iki 2014-07-01 su 5–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 2,67 m², nuo 2014-07-01 iki 2014-07-08 su 5–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 2,67 m², nuo 2014-07-16 iki 2014-07-17 su 6–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,12 iki 2,67 m², nuo 2014-07-18 iki 2014-07-21 su 4–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 4,67 iki 2,34 m², nuo 2014-07-21 iki 2014-07-22 su 8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 2,34 iki 2,34 m², nuo 2014-07-23 iki 2014-07-30 su 5–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,74 iki 3,12 m², kameroje Nr. 58 nuo 2014-07-08 iki 2014-07-16 su 5–6 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,05 iki 2,54 m², nuo 2014-07-17 iki 2014-07-18 su 4 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,82 iki 3,82 m², kameroje Nr. 96 nuo 2014-08-13 iki 2014-08-14 su 5–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,79 iki 2,7 m², nuo 2014-08-16 iki 2014-08-18 su 6–8 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,16 iki 2,37 m², kameroje Nr. 22 nuo 2014-03-18 iki 2014-03-19 su 4–5 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 5,07 iki 4,06 m², kameroje Nr. 69 nuo 2014-08-19 iki 2014-08-20 ir vienam iš jų teko nuo 7,14 iki 3,57 m².

Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,95 m² (kameroje Nr. 95) iki 7,14 m² (kameroje Nr. 69) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipė dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifika: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalninių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2014-01-17 iki 2014-09-09 iš viso buvo laikomas 215 dienų. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu kai kuriose kameroje buvo atlikta sąlygų atitikimo higienos reikalavimams patikrinimų.

Kameroje Nr. 20, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2014-03-10 iki 2014-03-18, nuo 2014-03-19 iki 2014-03-20, nuo 2014-03-20 iki 2014-03-31, nuo 2014-03-31 iki 2014-04-08, nuo 2014-04-08 iki 2014-04-29, nuo 2014-04-29 iki 2014-05-30, nuo 2014-05-30 iki 2014-06-06, nuo 2014-06-19 iki 2014-06-26, nuo 2014-06-27 iki 2014-07-01, nuo 2014-07-01 iki 2014-07-08, nuo 2014-07-16 iki 2014-07-07, 2014-07-18 iki 2014-07-21, nuo 2014-07-21 iki 2014-07-22, nuo 2014-07-23 iki 2014-07-30, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas buvo atliktas 2014-04-29 (patikrinimo išvados surašytos 2014-05-06 patikrinimo akte Nr. EP-126). Nustatyta, kad dirbtinė apšvieta yra 191 lx, reglamentuojama mažiausia gyvenamųjų patalpų dirbtinė apšvieta 200 lx. Dirbtinė naktinė apšvieta nustatyta 17 lx ir tai atitinka reikalavimus. Nustatyta temperatūra 20,2° C, santykinė drėgmė 41,6 %. Veidrodžio nėra, tualetu reikmenų spintelė yra. Reikalingas remontas, tualetas atskirtas užuolaidomis.

Kameroje Nr. 58, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2014-07-08 iki 2014-07-16, nuo 2014-07-17 iki 2014-07-18, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo

išvados surašytos 2014-07-28 patikrinimo akte NR. EP-303) buvo atliktas 2014-07-23. Patikrinimo metu kameroje nemalonių, kanalizacijos ar kitų dirginančių kvapų nenustatyta, pažeidimų nenustatyta.

Kameroje Nr. 52, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2014-02-07-08 iki 2014-03-03, nuo 2014-08-12 iki 2014-08-13, nuo 2014-08-14 iki 2014-08-14, nuo 2014-08-18 iki 2014-08-19, nuo 2014-08-20 iki 2014-08-28 bei nuo 2014-08-28 iki 2014-09-09, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2014-08-27 patikrinimo akte NR. EP-340) buvo atliktas 2014-08-20. Patikrinimo metu nustatyta, kad patalpose reikia atlikti remontą, nustatyta santykinė oro drėgmė 59,3 %, neapibrėžtis 0,98 %. Dirbtinė apšvieta nustatyta 191 lx, matavimų neapibrėžtis 31,2 lx ir tai atitinka reikalavimus.

2014-07-30 pareiškėjas kreipėsi į Šiaulių visuomenės sveikatos centrą dėl laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje. Šiaulių visuomenės sveikatos centras patikrinimą atliko 2014-08-20 (patikrinimo išvados surašytos 2014-08-27, Nr. EP-340), tačiau reiktų atsižvelgti tik į kameros Nr. 52 būklę, kurioje buvo laikomas. Į kitų kamerų būklę nereiktų atsižvelgti, nes nuo laikymo laikotarpio praėjo nemažai laiko

Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 2 punktas nustato: taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos taisyklių nuostatos ir tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl ventiliacijos nebuvimo, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kamerų įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais, netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl oro trūkumo ar ventiliacijos, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais.

Atsakovas pabrėžia, kad įstaiga veikia 1911 m. pastatytame pastate, yra nuolat perpildyta. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija dėl objektyvių priežasčių ne visuomet turi galimybę užtikrinti vienam asmeniui 3,6 kv.m ploto, bet tokia situacija nėra pastovi ir priklauso ne nuo institucijos kompetencijai priklausančių veiksmų atlikimo ar neatlikimo, įstaiga negali daryti įtakos suimtųjų (nuteistųjų) skaičiui ir nėra atsakinga už nustatyto kalinamųjų asmenų skaičiaus reikalavimo viršijimą, o jų nepriimti neturi teisinio pagrindo. Kai kurios kameros gali būti perpildytos ir

vienam asmeniui tenkantis gyvenamosios patalpos plotas ne visada siekia teisės aktuose nustatytą ribą. Esant tokiai situacijai, tardymo izoliatoriaus administracija stengiasi, kad suimtieji ir nuteistieji, kurių laikymo sąlygos ne visiškai atitinka nustatytus reikalavimus, tokiomis sąlygomis būtų laikomi kuo trumpesnę laiką, t. y. atsiradus galimybei perkelti į laisvesnes kameras. Kiekvienam kameroje laikomam asmeniui skiriamas inventorių, kuris yra numatytas teisės aktuose. Įstaigos administracija nuolat reikalauja iš suimtųjų ir nuteistųjų palaikyti tvarką kameroje, už kamerų valymą ir tvarką atsakingi patys nuteistieji bei suimtieji. Valymo inventorių bei priemonės į kameras išduodamos pagal suimtųjų/nuteistųjų prašymus, po valymo užbaigimo gražinamas atgal į valymo inventorių laikyti skirtą patalpą. Kiekviename režiminio korpuso aukšte yra spintelė, skirta valymo inventorių laikyti. Kamerų remontas Šiaulių tardymo izoliatoriuje atliekamas pagal iš anksto sudarytą planą ir esamus materialinius, finansinius ir darbo resursus, gavus tam skirtas lėšas iš valstybės biudžeto. Suimtieji ir nuteistieji neretai piktybiškai niokoja valstybės turtą, gadina elektros instaliaciją, daug apšvietimo lemputes, stiklus, klozetus, laužo langus, griaua sienes, kurios skiria klozetą nuo miegamųjų vietų. Visiškai suremontuotose kameroje neretai tenka daryti pakartotiną remontą. Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje langai vėdinimui pritaikyti, kameros yra vėdinamos natūraliu būdu per langus ir tai atitinka Lietuvos higienos normos HN 76:2010 reikalavimus. Atsakovas pažymi, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastatas įtrauktas į LR nekilnojamojo turto sąrašą, todėl kai kurių nuolat nustatomų trūkumų pašalinti neįmanoma (t.y. kadangi nėra galimybės padidinti langų angas, nėra galimybės įrengti papildomą ventiliacijos sistemą ir padidinti oro judėjimo greitį, sureguliuoti oro temperatūrą). Apgyvendinti asmenys, kurie reguliariai vėdina, prižiūri ir tvarko savo kameras, neturi problemų dėl oro trūkumo gyvenamosiose kameroje.

Visose Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje yra įrengtas veikiantis sanitarinis mazgas. Tualetas nuo likusio kameros ploto yra atskirtas sienele, kuri yra ne žemesnė kaip 1,5 m aukščio. Toks sanitarinio mazgo įrengimas atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Visuomenės sveikatos centras ne vieną kartą pasisakė, kad apšvietimo užtikrinimas yra susijęs su pastato rekonstrukcijos darbais, todėl šis reikalavimas Šiaulių tardymo izoliatoriui nėra taikomas.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus režiminio korpuso gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ ir Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176, reikalavimais.

Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Apgyvendinti asmenys, kurie reguliariai vėdina, prižiūri ir tvarko savo kameras, neturi problemų dėl oro trūkumo gyvenamosiose kameroje.

Tabako kontrolės įstatymo 3 straipsnis nustato, kad vienas iš valstybės tabako kontrolės politikos principų yra ginti žmogaus teises į aplinką be tabako dūmų, o 19 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato, kad Lietuvos Respublikoje rūkyti (vartoti tabako gaminius) draudžiama bendrose gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, kuriose nerūkantieji gali būti priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru. Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos higienos normos Nr. HN76-2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru (14 p.). Iki šios higienos normos

įsigaliojimo draudimai, susiję su rūkymu laisvės atėmimo vietose, teisės aktuose, reglamentuojančiuose sveikatos saugos reikalavimus laisvės atėmimo vietose, įtvirtinti nebuvo.

Nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuoti laikomi nuo rūkančių asmenų. Įstaigoje nėra priimta teisės aktų, susijusių su Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimu. Nuo 2010 metų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Tabako kontrolės įstatymo ir higienos normos HN76:2010 nuostatas, taikoma praktika, kuomet į įstaigą atvykę asmenys jų pageidavimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras – rūkančiųjų ir nerūkiančiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą (J. J. 2014-01-17 prašymas Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo asmenų, atvykusių į Lukiškių tardymo izoliatorių-kalėjimą pirmą kartą, apklausos anketa 2014-06-17 Nr.93-2046). Jokių nusiskundimų dėl laikymo su rūkančiais asmenimis pareiškėjas įstaigai nėra pateikęs. Pareiškėjas pats nenurodo galimai esančią nerūkantis ir šios aplinkybės niekaip nepagrindžia, o skundžiasi abstrakčiai – dėl tariamo rūkančiųjų ir nerūkiančiųjų asmenų laikymo toje pačioje kameroje fakto. Atsakovas pažymi, kad pareiškėjas nenurodo, jog būtų buvusios pažeistos jo teisės nebūti verčiamam kvėpuoti tabako dūmais.

Įstaiga teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidė, nes pareiškėjas buvo laikomas įstaigoje nesant jokių pareiškėjo pretenzijų dėl galiojančių Tabako kontrolės įstatymo nuostatų įgyvendinimo. Įstaiga negali būti laikoma atsakinga, jei laikomi asmenys sąmoningai nuslepia, manipuliuoja ar teikia melagingą informaciją apie savo žalingus įpročius ir dėl to yra laikomi rūkančiųjų/nerūkiančiųjų gyvenamosiose patalpose. Be to, atsakovas atkreipia dėmesį į teismų praktiką, anot kurios, tuo atveju, kai pareiškėjas į administraciją su prašymu ar skundu dėl to, kad kameroje rūkoma, raštu nesikreipė, nėra jokio pagrindo spręsti, jog laisvės atėmimo vietos administracija nesiėmė reikiamų veiksmų, kad būtų užtikrintas draudimas rūkyti gyvenamosiose ar kitose bendro naudojimo patalpose, dėl ko, laikydama pareiškėją kartu su šiose patalpose rūkančiais nuteistaisiais, būtų pažeidusi teisės aktų reikalavimus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-1251/2013). Tokia teismų pozicija taip pat rodo, jog gintinos galimai pažeistos nerūkiančiųjų teisės, o ne rūkančiųjų pretenzijos. Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktuose įtvirtintas nerūkiančiųjų teisių į sveiką aplinką užtikrinimas, o ne rūkančiųjų interesai, pareiškėjo abstraktūs ir neįrodyti argumentai dėl rūkančiųjų laikymo su nerūkiančiais nelaikytini neturtinę žalą galėjusiomis sukelti aplinkybėmis. Pareiškėjo saugomos įstatymų teisės ir teisėti lūkesčiai, susiję su rūkymu, nebuvo pažeisti, todėl atsakovo veikimas nelaikytinas turinčiu neteisėtumo požymiu.

Pareiškėjas skundžiasi, jog jis yra sportuojantis žmogus, jog jo organizmas ir imunitetas nusilpo, neteko jėgų, taip pat, kad jam nebuvo paskirti jokie vitaminai.

Būtina pažymėti, jog pareiškėjas nuo 2011 m. serga ŽIV. Pateikta pareiškėjo sveikatos istorija paneigia pareiškėjo teiginius, kad jis negavo jokių medicininės priežiūros paslaugų, taip pat pareiškėjo sveikatos istorijoje nėra nurodyta, jog jam privalomai turi būti skiriami vitaminai. Todėl visa tai tik patvirtina, kad pareiškėjui visada buvo suteikiama reikiama medicininė pagalba, jis buvo apžiūrėtas ir konsultuotas sveikatos priežiūros darbuotojų, atlikti reikiami tyrimai. Nuo 2014-07-31 iki 2014-08-07 pareiškėjas buvo Laisvės atėmimo vietų ligoninėje ir ligoninės epikrizėje nėra nurodyta, jog pareiškėjui reikalingi vitaminai ar kit. specifinis ŽIV ligos gydymas. Kalėjimų departamento 2012-04-24 direktoriaus įsakymo Nr. V-156 „Dėl vaistinių preparatų ir medicinos prekių įsigijimo, laikymo ir įtraukimo į apskaitą laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo“ I skyriaus 2 punkte yra nurodyta, kad aprašas netaikomas maisto papildams ir maistinėms medžiagoms, kurie į rinką tiekiami kaip maisto produktai. Visi vitaminai yra priskiriami maisto papildams, todėl įsigijami nuteistųjų parduotuvėje kaip maisto produktai. Todėl pareiškėjas esant poreikiui, turėjo galimybę pats įsigyti vitaminus.

Pareiškėjo pretenzijos atsakovui dėl vitaminų nepaskyrimo laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais.

Pažymi, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 straipsnyje pateiktame nebaigtiniame sąraše įtvirtinta net keletas galimų asmens teisių gynimo būdų. To paties straipsnio 8 punkte numatyta, kad asmens teisės teismas gina ir kitais įstatymų numatytais būdais. Europos Žmogaus Teisių Teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą pažymėjo, jog pažeidimo fakto pripažinimas taip pat yra asmens pažeistų teisių gynbos būdas, kuris yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinė žala priteisiama konkrečiu atveju nustačius, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje M. v. Lietuva, pareiškimo Nr. 53161/1999; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-619/2008). Atsakovas taip pat prašo teismo sprendžiant neturtinės žalos priteisimo pareiškėjui klausimą atsižvelgti į tai, kas aukščiau išdėstyta, bei, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių.

Pareiškėjo J. J. skundas tenkintinas iš dalies.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų, neužtikrinant jam tinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

CK 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkrečiau valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksams (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės), kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas, nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų, viešojo atsakomybė negalima.

Tam, kad būtų konstatuotas neteisėtumas CK 6.271 straipsnio prasme, reikia nustatyti, jog valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (CK 6.271 straipsnio prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir, kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Nagrinėjama atveju pareiškėjas skundu siekia, jog jam iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, būtų priteistas 24 000 Lt neturtinės žalos atlyginimas. Neturtinę žalą grindžia tuo, kad laikymo sąlygos neatitiko įstatymuose numatytų reikalavimų ir kameros buvo pilnos, todėl pažeistas minimalus kameros ploto, tenkančio vienam asmeniui, reikalavimas.

Lietuvos Respublikos kardojo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinių kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m².

Byloje yra pateikta Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-09-22 pažyma Nr. 69/06-4157 „Dėl J. J.“ (14–15 b. l.), iš kurios matyti, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2014-01-17 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-09-09. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,95 m² (kameroje Nr. 95) iki 7,14 m² (kameroje Nr. 69) gyvenamasis plotas. Pareiškėjas J. J. Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2014-01-17 iki 2014-09-09 iš viso buvo laikomas 215 dienas ir apie 170 dienų pareiškėjui galimai teko mažesnis kalinimo kameros plotas nei nustatyta norma, todėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 m² kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Vertindamas pareiškėjui tenkanti asmeninės erdvės plotą, teismas atsižvelgia į plotą, skirtą kameros baldams ir kitiems įrenginiams. Kai kameros plotai yra užstatyti suimtųjų lovomis, jose įrengti tualetai, kriauklės, pastatytas stalas, spintelė daiktams susidėti, tai suimtiesiems tenkantis plotas buvo itin mažas, suimtieji beveik neturėjo laisvos vietos, kurioje jie galėtų judėti (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1798/2013).

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį, neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinta pinigais. Neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymą, kaip ir atlyginimo teisinius pagrindus, lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Neturtinė žala atlyginama pažeidus vertybes, kurių įkainoti neįmanoma, ir pasireiškia neturtinio pobūdžio praradimais, kurie negali būti tiksliai apskaičiuojami piniginiu ekvivalentu. Priteisiant neturtinės žalos atlyginimą vadovaujama teisingo žalos atlyginimo koncepcija, besiremiančia įstatymo ar teismų praktikos suformuotais vertinamaisiais subjektyviais ir objektyviais kriterijais, leidžiančiais kuo teisingiau nustatyti ir atlyginti asmeniui padarytą žalą, atkurti pažeistų teisių pusiausvyrą ir suponuojančiais pareigą preciziškai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes. Neturtinės žalos prigimtis lemia tai, kad nėra galimybės šią žalą tiksliai apskaičiuoti, grąžinti nukentėjusįjį į buvusią padėtį ar rasti tikslų piniginių tokios žalos ekvivalentą. Neturtinės žalos dydį nustato teismas, o ją patyręs asmuo turi pateikti teismui kuo daugiau ir kuo svarbesnių žalos dydžiui nustatyti reikšmingų kriterijų. Teismas pagal teisinius kriterijus nustato priteistiną neturtinės žalos dydį. Pareiškėjo prašoma atlyginti neturtinės žalos suma vertinama kaip nevaržanti teismo diskrecijos nustatyti neturtinės žalos dydį konkrečioje byloje ir yra tik viena reikšmingų bylai aplinkybių, į kurią teismas turi atsižvelgti. Kriterijai, į kuriuos turi atsižvelgti teismas, nustatyti įstatyme (CK 6.250 straipsnio 2 dalis). CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Pažymėtina, jog neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašas nebaigtinis, o kiekvienu konkrečiu atveju pažeidžiama skirtinga įstatymo saugoma teisinė vertybė ir neturtinė žala patiriama individualiai, tai teismas turėtų spręsti dėl materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą dydžio, aiškindamasis ir vertindamas individualias bylai svarbias neturtinės žalos padarymo aplinkybes ir kitus faktus, reikšmingus nustatant tokio pobūdžio žalos dydį, atsižvelgdamas į įstatyme bei teismų praktikoje įtvirtintus ir teismo šiuo konkrečiu atveju reikšmingais pripažintus kriterijus. Neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio, atsižvelgtina ir į tokias reikšmingas bendro pobūdžio aplinkybes, kaip bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį bei bendruosius teisės principus.

Atsižvelgus į kalinimo neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų sąlygomis trukmę, intensyvumą, į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, darytina išvada, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu.

Nagrinėjamu atveju pareiškėjas tiek skunde, tiek posėdžio metu nurodė, kad dėl laikymo sąlygų patyrė dvasinius išgyvenimus, pablogėjo jo sveikata. Pareiškėjo aiškinimas, kad buvo kalinamas sąlygomis, pažeidžiant įstatymus ir higienos normas, iš dalies neatitinka tikrovės.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2014 m. balandžio 29 d. atliko patikrinimą ir pateikė 2014 m. gegužės 6 d. patikrinimo aktą Nr. EP-126 (20–26 b. l.), kur nurodyta, kad kameroje Nr. 20, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2014-03-10 iki 2014-03-18, nuo 2014-03-19 iki 2014-03-20, nuo 2014-03-20 iki 2014-03-31, nuo 2014-03-31 iki 2014-04-08, nuo 2014-04-08 iki 2014-04-29, nuo 2014-04-29 iki 2014-05-30, nuo 2014-05-30 iki 2014-06-06, nuo 2014-06-19 iki 2014-06-26, nuo 2014-06-27 iki 2014-07-01, nuo 2014-07-01 iki 2014-07-08, nuo 2014-07-16 iki 2014-07-07, 2014-07-18 iki 2014-07-21, nuo 2014-07-21 iki 2014-07-22, nuo 2014-07-23 iki 2014-07-30, dirbtinė apšvieta yra 191 lx, reglamentuojama mažiausia gyvenamųjų patalpų dirbtinė apšvieta 200 lx, dirbtinė naktinė apšvieta nustatyta 17 lx ir tai atitinka reikalavimus, nustatyta temperatūra 20,2 C, o reglamentuojama šiltuoju metų laikotarpiu nuo 18° C iki 28° C, santykinė drėgmė 41,6 %, o reglamentuojama šiltuoju metų laikotarpiu nuo 35 % iki 65 %. Veidrodžio nėra, tualetu reikmenų spintelė yra, reikalingas remontas, grindys betoninės, tualetas atskirtas užuolaidomis.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2014 m. liepos 23 d. atliko patikrinimą ir pateikė 2014 m. liepos 28 d. patikrinimo aktą Nr. EP-303 (17–19 b. l.), kur nurodyta, kad kameroje Nr. 58, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2014-07-08 iki 2014-07-16, nuo 2014-07-17 iki 2014-07-18, nemalonių kanalizacijos ar kitų dirginančių kvapų nenustatyta, įstaigoje profilaktinis aplinkos kenksmingumo pašalinimas atliekamas mechaniniu bei cheminiu būdu. Bendrosios paskirties patalpose, režiminio korpuso aukštų koridoriuose graužikai naikinami cheminėmis medžiagomis. Deratizacija cheminiu būdu atliekama pilant nuodus į kanalizacijos šulinėlius. Kenkėjų kontrolei naudojamos priemonės „Bromad G“ ir „Tornado“, pilant jas į režiminio korpuso pirmame aukšte, teritorijoje, sandėliuose esančius kanalizacijos šulinėlius. Apgyvandinimo kameroje deratizacija cheminiu būdu atliekama tik pagal suimtųjų prašymus. Atliekant patalpos nukenksminimą suimtieji iškeliami į kitas apgyvendinimo patalpas. Profilaktinė deratizacija atliekama kartą per mėnesį, ją įregistruojant Kenkėjų kontrolės žurnale. Išvadoje nurodyta, kad skundo faktai dėl sklindančių kvapų ir graužikų nepasitvirtino ir pažeidimų nenustatyta.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2014 m. rugpjūčio 21 d. atliko patikrinimą ir pateikė 2014 m. rugpjūčio 27 d. patikrinimo aktą Nr. EP-340 (27–31 b. l.), kur nurodyta, kad kameroje Nr. 52, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2014-02-07-08 iki 2014-03-03, nuo 2014-08-12 iki 2014-08-13, nuo 2014-08-14 iki 2014-08-14, nuo 2014-08-18 iki 2014-08-19, nuo 2014-08-20 iki 2014-08-28 bei nuo 2014-08-28 iki 2014-09-09, reikia atlikti remontą, nes lubų dažų bei

tinko danga nusilupusi, vietomis byra, pelėsio nėra, nustatyta santykinė oro drėgmė 59,3 %, neapibrėžtis 0,98 %, dirbtinė apšvieta nustatyta 191 lx, matavimų neapibrėžtis 31,2 lx ir tai atitinka reikalavimus. Šis patikrinimo aktas iš dalies atsako į pareiškėjo 2014-07-30 skundą Šiaulių visuomenės sveikatos centrui, nes aukščiau paminėtu patikrinimo aktu buvo patikrinta apgyvendinimo kamera Nr. 52, kurioje tuo metu buvo pareiškėjas. Skunde pareiškėjas nurodė visas kameras, kuriose jis buvo, tačiau kitų kamerų sąlygos nevertintinos, nes kitos per tą laiką buvo jau suremontuotos (7–8 b. l.) ir jose gyvenimo sąlygos yra pasikeitusios, be to, nuo pareiškėjo laikymo jose praėjo nemažai laiko.

Pareiškėjas tiek skunde, tiek posėdžio metu nurodė, kad būnant Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam buvo sutrikdyta sveikata, niekas nesuteikė tinkamų paslaugų, nes yra sergantis, tačiau Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam gydymas ir vitaminai neskiriami. Iš administracinėje byloje esančios pareiškėjo asmens sveikatos istorijos kopijos (32–70 b. l.) matyti, kad pirminės gydytojų apžiūros Šiaulių tardymo izoliatoriuje 2014-01-20 metu pareiškėjui nustatyta ŽIV liga (3, 41 b. l., kuri diagnozuota 2011 metais), nurodytos traumos: galvos, dešinės blauzdos lūžis, žalingi įpročiai: rūkymas, alkoholis, narkotikai, vartoja amfetaminą (injekcijas), prieš 10 dienų nutraukė, psichikos ir elgesio sutrikimas vartojant narkotikus. Iš pateiktos asmens sveikatos istorijos kopijos matyti, kad į pareiškėjo nusiskundimus Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo reaguojama, pareiškėjui, jei buvo reikalinga, visada suteikiama medicininė pagalba, pagal galimybes išrašomi vaistai, suteikiamos kitos medicininės paslaugos, siunčiamas į Laisvės atėmimo vietų ligoninę. Tuo pačiu teismas pažymi, kad tam tikras kalinamųjų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, patyrimai paprastai yra neišvengiama kalinimo pasekmė, tačiau teigti, kad dėl pareiškėjo sveikatos būklės atsakomybė turėtų tekti Šiaulių tardymo izoliatoriui, nėra pagrindo. Be to, pagal Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo įstatymą į Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisiją dėl, pareiškėjo teigimu, netinkamų paslaugų suteikimo ar nesuteikimo, pareiškėjas nėra kreipęsis. Visas aukščiau nurodytas pareiškėjo aplinkybes dėl vitaminų ar vaistų neskyrimo, kitų pareiškėjo nurodytų susirgimų ir tinkamo gydymo galėtų spręsti pagal kompetenciją Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisija. Pasinaudojus nustatyta tvarka, toks ginčas būtų teisingas bendrosios kompetencijos teismui. Badavo, kaip teigė pareiškėjas posėdžio metu, dėl tyrėjos, dėl prokurorų, kad duoda sankcijas, dėl ligos.

Kaip jau buvo paminėta, iš administracinėje byloje esančios pareiškėjo asmens sveikatos istorijos kopijos (32–70 b. l.) matyti, kad pirminės gydytojų apžiūros Šiaulių tardymo izoliatoriuje 2014-01-20 metu pats pareiškėjas nurodė savo žalingus įpročius: rūkymas, alkoholis, narkotikai (41 b. l.), 2014-01-17 pateikė prašymą Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriui (15 b. l.), kad yra rūkantis, todėl sutinka būti kalinamas kameroje, kurioje yra laikomi rūkantys asmenys, todėl kritiškai vertintinas pareiškėjo aiškinimas, kad jis yra nerūkantis ir Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikomas su rūkančiais asmenimis, o jo prašymas laikyti su rūkančiais asmenimis neatitinka tikrovės.

Teismas nevertina posėdžio metu pareiškėjo turėtos dantų pastos tūtelės, kurią, kaip teigia pareiškėjas, jau su pasibaigusiu galiojimo terminu, jam išdavė Šiaulių tardymo izoliatorius, nes dantų pastos tūtelė nėra apibrėžta jokiais individualiais požymiais, todėl negalima teigti, kad ji buvo pareiškėjui išduota būtent Šiaulių tardymo izoliatoriaus atitinkamo skyriaus.

Pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorių dėl netinkamų laikymo sąlygų ar medicininių paslaugų nesuteikimo yra kreipęsis (71–96 b. l.), atitinkama tvarka yra išspręsta.

Pažymėtina, jog byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatorius būtų sąmoningai siekęs pažeisti pareiškėjo J. J. orumą ar nežmoniskai su juo elgtis. Iš bylos medžiagos matyti, jog atsakovas Šiaulių tardymo izoliatorius ėmėsi visų įmanomų veiksmų, kad pareiškėjui būtų užtikrintos kuo palankesnės kalėjimo sąlygos.

Remdamasis išdėstytais argumentais, atsižvelgdamas į pirmiau aptartų faktinių ir teisinių aplinkybių visumą, į pareiškėjo patirtus nepatogumus dėl jo kalinimo sąlygų, pažeidžiančių teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, į atsakovo Šiaulių tardymo izoliatoriaus

veiksmus, siekiant pareiškėjui užtikrinti kuo palankesnes kalėjimo sąlygas, į bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį, vadovaudamasis protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principais, teismas konstatuoja, kad pareiškėjo patirtai neturtinei žalai, kuri kilo dėl netinkamų jo laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, atlyginti adekvačia suma laikytina 4 000 Lt (CK 6.250 straipsnis). Pareiškėjo nurodytos aplinkybės ir pateikti įrodymai nesudaro faktinio ir teisinio pagrindo konstatuoti, kad jis patyrė tokią neturtinę žalą, kuri turi būti įvertinta 24 000 Lt. Todėl pareiškėjo skundas tenkinamas iš dalies, priteisiant pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 4 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 str., 88str.1 d. 5 p., teismas

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo J. J. skundą tenkinti iš dalies. Priteisti pareiškėjui J. J. (J. J.) iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 4 000 Lt (keturis tūkstančius litų) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo dienos gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėja Laisvutė Kartanaite